

Práva a povinnosti poisťovne a poisteného

Poistenie je záväzkový vzťah, preto sú práva a povinnosti zmluvných strán vzájomné a sú vyvážené.

Práva poisteného

- právo na plnenie v rozsahu dohodnutom v poisťnej zmluve v prípade, že nastane poisťná udalosť ustanovená v poisťnej zmluve s ktorou je spojený vznik povinnosti poisťovateľa plniť a to v lehote stanovenej zákonom (v zmysle § 797 OZ)
- právo na oslobodenie od platenia, t. j. zbavenie sa povinnosti platiť poisťné ak tak stanovujú všeobecné poisťné podmienky (v zmysle § 804 OZ)
- právo na odstúpenie od poisťníka od zmluvy v prípade poistenia osôb s výnimkou poistenia pre prípad úrazu – osoba, ktorá s poisťiteľom uzavrela poisťnú zmluvu poistenia osôb s výnimkou poistenia pre prípad úrazu môže najneskôr do 30 dní odo dňa uzavretia poisťnej zmluvy od tejto zmluvy odstúpiť. Odstúpenie sa musí urobiť písomnou formou a právne účinky nastanú dňom doručenia písomnosti poisťiteľovi (v zmysle § 802a OZ)

Povinnosti poisteného

- platiť poisťné v dohodnutej výške a v dohodnutých poisťných obdobiach (intervaloch). Poisťiteľ má podľa § 801 ods. 2 OZ právo na poisťné za dobu do zániku poistenia a až do zániku poistenia. Neúplné poisťné sa považuje za nezaplatené poisťné so všetkými konzekvenciami, ktoré z toho plynú – napr. nárok poisťiteľa na úrok z omeškania, zánik poistenia pre neplatenie a iné .
- pravdivo odpovedať na písomné otázky poisťiteľa, poisťník je povinný odpovedať pravdivo a úplne na všetky písomné otázky poisťiteľa týkajúce sa dojednávaneho poistenia. V prípade vedomého porušenia tejto povinnosti môže poisťiteľ odstúpiť od poisťnej zmluvy (§ 802 ods.1) alebo plnenie z poisťnej zmluvy odmietnuť (§ 802 ods. 2) .
- zachovávať povinnosti dohodnuté v poisťnej zmluve alebo ustanovené v zákone alebo vo všeobecných poisťných podmienkach. Vedomé porušenie týchto povinností má podľa § 799 OZ za následok právo poisťiteľa znížiť poisťné plnenie .
- podľa §§ 809 a 8140 OZ zasiahnuť proti zväčšeniu následkov poisťnej udalosti (tzv. prevenčná povinnosť)
- oznámiť poisťnú udalosť
 - písomne a bez zbytočného odkladu (teda len čo mu to okolnosti umožnia, napríklad ak v prípade úrazu poisteného spojeného s hospitalizáciou v nemocnici je poistený povinný písomne oznámiť poisťnú udalosť až po jeho prepustení z nemocnice)
 - dať pravdivé vysvetlenie o jej vzniku a rozsahu jej následkov
 - predložiť potrebné doklady, ktoré si poisťiteľ vyžiada
 - splniť ďalšie povinnosti, ktoré mu ukladajú všeobecné poisťné podmienky
- v prípade povinného zmluvného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla je poistený povinný písomne oznámiť poisťovateľovi vznik poisťnej udalosti do 15 dní, ak vznikla na území SR, alebo do 30 dní po jej vzniku, ak vznikla mimo územia SR
- poskytnúť poisťiteľovi súčinnosť pri objasňovaní príčin vzniku poisťnej udalosti a zisťovaní rozsahu jej následkov (napríklad v úrazovom poistení je poistený povinný bez zbytočného odkladu vyhľadať lekárske vyšetrenie a liečiť sa podľa pokynov lekára a ak to požaduje poisťiteľ, dať sa na jeho náklady vyšetriť lekárom, ktorého mu určí. Ide teda o úkony potrebné k tomu, aby sa zistil rozsah následkov poisťnej udalosti, úrazu a aby sa minimalizovali jej následky)
- v prípade poistenia majetku je poistený povinný zabezpečiť voči inému právo na náhradu škody spôsobenej poisťnou udalosťou, najmä uplatniť námietky, ak je k tomu poistený podľa príslušných právnych predpisov oprávnený,

Práva poistiteľa

- právo na poistné - Poistovateľ má právo dostať zaplatené poistné ako cenu za prevzatie rizika v plnej výške, ktorá bola dohodnutá v zmluve.
- právo primerane znížiť plnenie
 - ak pre vedomé nedodržanie povinnosti poistníka pravdivo a úplne odpovedať na všetky písomné otázky poistiteľa týkajúce sa dojednávaneho poistenia bolo určené nižšie poistné podľa § 798 OZ
 - ak poistený vedome porušil povinnosti ustanovené zákonom alebo dohodnuté v zmluve, alebo vedome nedodržiaval povinnosti súvisiace s uplatnením poistného plnenia, ktoré ukladá zákon alebo poistné podmienky a toto porušenie malo vplyv na vznik poistnej udalosti, alebo zväčšenie rozsahu následkov poistnej udalosti podľa § 799 OZ
- neposkytnúť plnenie v špecifických prípadoch poistení týkajúcich sa medzinárodnej dopravy tovaru podľa § 796 OZ
- právo poistiteľa odstúpiť od zmluvy podľa § 802, ods.1 OZ, ak pri pravdivom a úplnom zodpovedaní otázok by poistnú zmluvu neuzavrel a to do 3 mesiacov odo dňa, keď takú skutočnosť zistil
- odmietnuť plnenie z poistnej zmluvy, ak sa poistiteľ dozvie až po poistnej udalosti, že jej príčinou je skutočnosť, ktorú pre vedome nepravdivé alebo neúplné odpovede nemohol zistiť pri dojednávaní poistenia a ktorá pre uzavretie poistnej zmluvy bola podstatná je podľa § 802, ods. 2 OZ oprávnený plnenie z poistnej zmluvy odmietnuť
- právo poistiteľa na poistné po poistnej udalosti, ak nastala poistná udalosť a dôvod ďalšieho poistenia tým odpadol (napríklad, ak došlo k úplnému zničeniu poistenej veci poistnou udalosťou), patrí podľa § 803, ods. 3 OZ poistiteľovi poistné do konca poistného obdobia, v ktorom poistná udalosť nastala; jednorázové poistné patrí poistiteľovi aj v týchto prípadoch vždy celé

Povinnosti poistiteľa

- povinnosť plniť – vznikne vtedy, ak nastane skutočnosť, s ktorou je spojený vznik povinnosti poistovateľa plniť (poistná udalosť)
- povinnosť poistiteľa vrátiť podľa § 803 ods. 2 OZ zvyšujúcu časť poistného (tzv. nespotrebované poistné) poistníkovi, ak poistenie zanikne pred uplynutím doby, za ktorú bolo bežné poistné zaplatené ide napríklad o prípady predaja poistenej hnutelnej veci, kedy poistenie zaniká okamihom predaja poistenej veci
- povinnosť poistiteľa vrátiť poistníkovi poistné v prípade odstúpenia od zmluvy podľa § 802a OZ (odstúpenie od poistnej zmluvy poistenia osôb s výnimkou poistenia úrazu) a to bez zbytočného odkladu, najneskôr však do 30 dní od odstúpenia, pričom poistiteľ má právo od zaplateného poistného odpočítať, čo už plnil. Ak poskytnuté plnenie presahuje výšku zaplateného poistného, vráti poistník alebo poistený poistiteľovi výšku poistného plnenia, ktorá presahuje zaplatené poistné v zmysle § 803 ods. 4 OZ
- dodržať lehotu splatnosti poistného plnenia, ktorá je stanovená zákonom tak, že poistné plnenie je splatné do 15 dní len čo poistiteľ skončil vyšetrenie potrebné na zistenie rozsahu povinnosti poistiteľa plniť. Vyšetrenie sa musí vykonať bez zbytočného odkladu.
- poskytnúť poistenému na požiadanie primeraný preddavok v prípade, ak sa nemôže vyšetrenie skončiť do jedného mesiaca po tom, keď sa poistiteľ o poistnej udalosti dozvedel
- ak to určia poistné podmienky poistiteľa, poskytnúť pri zániku poistenia osôb tzv. odbytné. Odbytné, ako časť poistnej rezervy zo životného poistenia vyplatí podľa § 804 OZ poistiteľ v prípade, že dôjde k zrušeniu životného poistenia pred ukončením poistnej doby a určia tak poistné podmienky poistiteľa. Táto suma sa zvyčajne znižuje o nevyhnutné náklady na predčasné ukončenie poistenia